

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

*(для студентів усіх форм навчання 5 курсу
за спеціальністю 073 – Менеджмент)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2018

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Бухгалтерський та управлінський облік» (для студентів для студентів усіх форм навчання 5 курсу за спеціальністю 073 – Менеджмент) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. О. Є. Власова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 44 с.

Укладач канд. екон. наук, доц. О. Є. Власова

Рецензент

М. Ю. Карпушенко, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, протокол № 11 від 12.04.2018.

1 НАСТАНОВИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ

1.1 Рекомендації для проведення практичних занять

Мета практичних завдань – формувати у студентів сучасну систему знань про бухгалтерський облік, не відділеним складником якого є набуття студентами практичних навичок ведення фінансового обліку на рівні окремого суб'єкта господарювання – підприємства.

На практичному занятті студенту, який працює з методичними рекомендаціями, потрібно дотримуватися таких порад:

- не намагатися виконувати завдання, попередньо не опрацювавши лекційний матеріал;
- починаючи виконувати завдання, переконатися, що його умови зрозумілі, з'ясувати мету й кінцеві результати, до яких необхідно дійти;
- у кожному завданні намагатися знайти елемент нового, раніше невідомого;
- коротко записувати умови завдання та перебіг його розв'язання.

1.2 Рекомендації до виконання самостійної роботи

Самостійне вивчення дисципліни передбачає розгляд лекційного матеріалу, участь у практичних заняттях, самостійну підготовку та контроль отриманих знань.

У лекціях передається зміст тем дисципліни, використовується діалоговий режим, обговорюється смислове значення нових понять.

На практичних заняттях у студентів формується системно-ситуаційний і творчий підхід під час розгляду вивченого на лекціях та підготовленого ними самостійно матеріалу відповідно до програми курсу. На практичних заняттях розглядаються ключові питання курсу, обговорюються доповіді студентів стосовно тем, що зацікавили їх.

Організація курсу, окрім лекцій і практичних занять, включає також самостійну роботу студентів, яка передбачає:

- підготовку до практичних занять;
- вивчення літератури, включеної в основний і додатковий списки, а також перегляд публікацій у періодичних журналах і мережі Інтернет;
- використання інформації, отриманої на інших курсах, з метою підвищення усвідомленості дисциплін;
- виконання завдань для самостійної роботи з дисципліни;
- виконання розрахунково-графічного завдання.

Самостійна робота – це особливо організований вид навчальної діяльності, який передбачає вивчення досліджень сучасних вітчизняних і зарубіжних учених, навчальної і додаткової літератури, власних конспектів лекцій із цієї дисципліни. Передбачається також підготовка наукових доповідей на запропоновану тему або за ініціативою самого студента з відома викладача.

Самостійна робота повинна відповідати певним вимогам:

1) планомірність, розумне використання особистого часу, добре продуманий і чітко дотримуваний режим праці;

2) регулярність і послідовність вивчення навчального матеріалу, оскільки ніщо так не знижує ефективність самостійної роботи, як заняття від випадку до випадку;

3) свідомо активність. Ця вимога обумовлена сутністю людського пізнання як процесу активного відображення в свідомості людей зовнішнього світу.

Для отримання необхідної інформації щодо виконання студентами графіка навчального процесу, встановлення якості засвоєння навчального матеріалу, ступеня досягнення визначених завдань і цілей навчання, стимулювання самостійної роботи проводиться поточний і підсумковий контроль успішності та якості підготовки. Передбачаються також такі форми контролю знань студентів, як написання доповідей і виконання завдань для самостійної роботи, проведення тестувань, опитувань. У разі виникнення питань, що стосуються цього курсу, можливі консультації з викладачем.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

ТЕМА 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ЙОГО СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

План

1. Роль і місце бухгалтерського обліку в системі управління. Функції бухгалтерського обліку. Основні завдання бухгалтерського обліку.
2. Основні етапи облікового процесу.
3. Об'єкти бухгалтерського обліку. Предмет бухгалтерського обліку.
4. Методологічні засади бухгалтерського обліку. Документація. Інвентаризація. Рахунки й подвійний запис. Оцінка. Калькуляція. Бухгалтерський баланс. Звітність.

Контрольні питання

1. Якою є мета бухгалтерського обліку?
2. Що таке господарський облік, його сутність і значення ?
3. На яких принципах базується бухгалтерський облік?
4. Якими є види господарського обліку, їх особливості ?
5. Що таке предмет і які об'єкти бухгалтерського обліку Вам відомі?
6. Як організований бухгалтерський облік в Україні?
7. Визначить зміст методу бухгалтерського обліку.
8. Назвіть основні елементи методу бухгалтерського обліку. Розкрийте їх взаємозв'язок.
9. Які принципи бухгалтерського обліку забезпечують його якість?
10. Що є об'єктом бухгалтерського обліку?
11. Що таке облікова політика?
12. Як класифікують господарські засоби за складом і розміщенням ?
13. Як класифікують господарські засоби за функціональною роллю в процесі відтворення ?
14. Як класифікують джерела формування господарських засобів ?

Завдання 1

Предмет бухгалтерського обліку розкривається через об'єкти, що обліковуються та поділяються на дві групи відповідно до економічного змісту та призначення. Розподіліть об'єкти на групи та згрупувати їх у таблицю.

Таблиця 1.1

1	2

Дані для виконання: верстати, процес виробництва, паливо, запасні частини, будівельні матеріали, зареєстрований капітал, нерозподілений прибуток, грошові кошти, довгострокові позики, нематеріальні активи, витрати на збут, зобов'язання.

Завдання 2

Визначте, де застосовуються такі елементи методу бухгалтерського обліку: документування та інвентаризація, оцінка й калькулювання, система рахунків і подвійний запис, баланс і звітність.

Дані для виконання:

- на підставі накладної оприбуткована на склад готова продукція;
- комісія визначила залишок незавершеного виробництва в цеху і склала опис;
- за обліковими цінами оприбутковано паливо, що надійшло від постачальників;
- на рахунках бухгалтерського обліку відображені такі операції: надійшла виручка на поточний рахунок в банку, видана з каси готівка підзвітній особі, видана з каси заробітна плата працівникам фірми;
- за даними рахунку «Виробництво» визначено собівартість готової продукції.

ТЕМА 2 БАЛАНСОВЕ УЗАГАЛЬНЕННЯ

План

1. Бухгалтерський баланс як спосіб економічного угруповання майна за складом і розміщенням і джерелам його формування.
2. Чотири типи господарських операцій і їх вплив на бухгалтерський баланс.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте структуру бухгалтерського балансу.
2. Чим відрізняється структура балансу у вітчизняній і світовій практиці?
3. Охарактеризуйте загальні вимоги щодо розкриття статей балансу.
4. Якою є структура активу балансу?
5. У чому полягає зміст розділів «Необоротні активи» та «Витрати майбутніх періодів»?
6. Охарактеризуйте сутність та складники розділу «Оборотні активи».
7. Якою є структура пасиву балансу?
8. У чому полягає зміст розділу «Власний капітал»?
9. Як відображаються залучені джерела фінансування у структурі балансу?
10. У чому сутність довгострокових і поточних зобов'язань?
11. Як впливають господарські операції на баланс?
12. Назвіть типи господарських операцій.
13. У чому полягає теоретичне та практичне значення класифікації господарських операцій?
14. Обґрунтуйте важливість правильного читання балансу в сучасних умовах господарювання.

Завдання 1

ПП «Машбуд» на 01.01.2017 володіє таким майном (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

№ з/п	Назва майна	Сума, грн
1	2	3
1	Довгострокові цінні папери	100 000
2	Грошові кошти на валютних рахунках	1 500 000
3	Паливо	37 000
4	Готова продукція	1 122 500

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
5	Готівка в касі	25 000
6	Конвеєрна лінія	300 000
7	Товари відвантажені	260 000
8	Короткострокові облігації	110 000
9	Грошові кошти на розрахункових рахунках	1 000 000
10	Інша дебіторська заборгованість	50 000
11	Незавершене виробництво	600 000
12	Комп'ютерна програма	500 000
13	Інвентар	300 000
14	Допоміжні матеріали	100 000
15	Земельна ділянка	1 150 000
16	Будівля й споруди складів відділу маркетингу	2 100 000
17	Сировина й основні матеріали	450 000
18	Акції	225 000
19	Основні засоби загальноцехового призначення	1 750 000
20	Будівля заводууправління	2 000 000
21	Заборгованість підзвітних осіб	5 500
22	Матеріали	7 500
23	Акції короткострокові	5 000
Всього		13 697 500

Згрупуйте майно за часом його використання.

Обсяг довгострокових активів:

- основні засоби –
- нематеріальні активи –
- довгострокові фінансові вкладання –

Обсяг поточних активів підприємства:

- предмети праці –
- продукти праці –

- грошові засоби –
- заборгованість –
- короткострокові фінансові вкладення –

Узагальніть отримані дані в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

№ п/п	Група	Підгрупа активів	Види активів	Сума, грн
1	Довгострокові активи	Основні засоби		
		Нематеріальні активи		
		Фінансові вкладення		
		Всього довгострокових активів		
2	Поточні активи	Предмети праці		
		Продукти праці		
		Грошові засоби		
		Зобов'язання		
		Фінансові вкладення		
		Усього поточних активів		
		Усього активів		

Завдання 2

У власності підприємства «Оскар» є такі засоби:

Таблиця 2.3

№ з/п	Назва активів	Сума, грн
1	2	3
1	Паливо	1 250
2	Довгострокові цінні папери	30 000
3	Збитки	200
4	Валютний рахунок	50 000
5	Незавершене виробництво в цехах	20 000
6	Обладнання в цехах основного виробництва	10 000
7	Товари відвантажені	8 650

Продовження таблиці 2.3

1	2	3
8	Аванси, видані працівникам підприємства	6 650
9	Тара	16 600
10	Грошові кошти в касі	8 300
11	Інші грошові кошти	8 650
12	Сировина й основні матеріали	15 000
13	Програмна продукція	16 600
14	Готова продукція	37 450
15	Інша дебіторська заборгованість	1 700
16	Грошові кошти на розрахунковому рахунку	26 160
17	Інвентар	10 000
18	Допоміжні матеріали	3 500
19	Основні засоби цехового призначення	50 000
20	Будівля підприємства	35 000
21	Витрати майбутніх періодів	5 000
22	Заборгованість підзвітних осіб	250
23	Напівфабрикати, одержані від постачальників	16 000
24	Будівлі та споруди складів	70 000
25	Основні засоби	35 000
	Усього	481 960

На підставі зазначених вище даних згрупуйте активи за їх видами у такій таблиці.

Таблиця 2.4.

№ з/п	Група активів	Підгрупи активів	Види активів	Сума, грн
1	2	3	4	5
1	Засоби праці	Основні засоби		
	Усього основних засобів			

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5
		Нематеріальні активи		
		Інвентар		
	Усього засобів праці			
2	Предмети праці			
	Усього предметів праці			
3	Предмети обігу			
	Усього предметів обігу			
4	Грошові кошти			
	Усього грошових коштів			
5	Засоби в розрахунках			
	Усього засобів в розрахунках			
6	Вилучені активи	Інвестиції		
		Збитки		
	Усього вилучених активів			
	Усього активів			

Завдання 3

Підприємство «Аркада» має в наявності такі активи: короткострокова позика банку; незавершене виробництво; сировина й матеріали; кошти на рахунках у банку; основні засоби; готова продукція; тара й тарні матеріали; розрахунки з дебіторами; напівфабрикати та комплектуючі вироби; малоцінні та швидкозношувані предмети.

Згрупуйте господарські засоби (активи) підприємства за видами у такій таблиці.

Таблиця 2.5

№ розділу	Види активів	Участь активів у виробничому процесі	Назва засобів
I	Необоротні активи	Сфера виробництва	
		Невиробнича сфера	
		Всього за розділом I	
II	Оборотні активи	Сфера виробництва	
		Сфера обігу	
		Всього за розділом II	

Завдання 4

Складіть баланс підприємства ТОВ «Клен» за такими показниками станом на 01.01.2017:

- 1) гроші на розрахунковому рахунку – 80 000 грн;
- 2) виробничі запаси – 20 000 грн;
- 3) дебіторська заборгованість – 30 000 грн;
- 4) основні засоби – 70 000 грн;
- 5) короткострокові зобов'язання – 90 000 грн;
- 6) зареєстрований капітал – 100 000 грн;
- 7) нерозподілені прибутки – 10 000 грн

Таблиця 2.6 – Баланс ТОВ «Клен» на 1 січня 2017 р.

Актив	Сума	Пасив	Сума
Баланс		Баланс	

Складіть балансове рівняння для цього випадку:

$$\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Капітал}$$

ТЕМА 3 СИСТЕМА РАХУНКІВ І ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС

План

1. Поняття рахунку бухгалтерського обліку. Дебет і кредит рахунку. Сальдо рахунку.
2. Структура активного рахунку. Структура пасивного рахунку. Активно-пасивні рахунки.
3. Кореспонденція рахунків. Оборотна відомість.
4. Класифікація рахунків за економічним змістом, за призначенням і структурою.

Контрольні питання

1. Доведіть доцільність використання системи рахунків у бухгалтерському обліку.
2. Подайте визначення такому елементу методу бухгалтерського обліку як рахунки.
3. З яких елементів складається структура рахунку?
4. Який порядок визначення сальдо на рахунках бухгалтерського обліку?
5. Класифікуйте бухгалтерські рахунки залежно від обліку активів чи джерел їх утворення.
6. Чим різняться визначення кінцевого сальдо в активних і пасивних рахунках?
7. Поясніть у чому полягає взаємозв'язок між балансом і рахунками.
8. Поясніть економічну сутність подвійного запису.
9. У чому полягає значення подвійного запису?

10. Охарактеризуйте бухгалтерське проведення як певну модель взаємопов'язаних рахунків.

11. Подайте порівняльну характеристику хронологічного й синтетичного обліків.

12. Охарактеризуйте синтетичний і аналітичний рахунки.

13. Яким є призначення синтетичного та аналітичного обліку?

14. Поясніть взаємозв'язок між синтетичним і аналітичним обліком.

Завдання 1

На підставі нижченаведених нижче даних для виконання вправи, визначте активні та пасивні рахунки.

Вихідні дані: основні засоби; нематеріальні активи; сировина й матеріали; розрахунки з підзвітними особами; адміністративні витрати; довгострокові позики; напівфабрикати; МШП; зареєстрований капітал; нерозподілений прибуток; виробництво; готівка в касі; готова продукція; розрахунки з кредиторами; резервний капітал; розрахунки з постачальниками та підрядниками; розрахунки з покупцями та замовниками.

Таблиця 3.1

Активні рахунки	Пасивні рахунки

Завдання 2

Необхідно:

– відкрити рахунки бухгалтерського обліку;

– пояснити з економічного погляду чому початковий залишок записується в дебеті чи кредиті рахунку.

Дані для виконання (грн):

1) основні засоби – 256 350;

2) матеріали – 18 690;

3) прибуток – 13 490;

4) резервний капітал – 1 860;

5) готівка – 300;

6) розрахунки з підзвітними особами – 1 370;

7) розрахунки з іншими кредиторами – 1 670;

8) розрахунки з покупцями – 2 140;

9) розрахунки з постачальниками – 5 380.

Завдання 3

Складіть бухгалтерські проведення на такі операції:

- сплачено постачальникам за товари – 5 000 грн;
- отримано від постачальників товар – 5 000 грн;
- отримано аванс від покупця – 8 000 грн;
- видана заробітна плата працівникам – 4 000 грн;
- сплачено постачальникам за основні засоби – 6 000 грн;
- отримано товари в кредит – 2 000 грн

ТЕМА 4 ПЕРВИННИЙ ОБЛІК І ЙОГО МІСЦЕ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ. ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

План

1. Сутність документації. Бухгалтерські документи, їх роль в оперативному керівництві роботою підприємства.
2. Класифікація документів і організація документообігу.
3. Облікові реєстри, їх види й форми. Помилки в рахункових записах, способи їх виправлення.
4. Форми бухгалтерського обліку, їх розвиток і вдосконалення.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте документ як джерело первинної інформації. Документування та документація.
2. У чому полягають законодавчі засади порядку документального оформлення господарських операцій?
3. Якою є роль документування та документації в управлінні діяльністю підприємства?
4. Якими є вимоги до змісту документів?
5. Перелічіть вимоги щодо оформлення документів. Як виправляють помилки в бухгалтерських документах?
6. У чому полягають сутність і значення уніфікації та стандартизації документів?
7. Подайте класифікацію документів за місцем їх складання.
8. Якою є класифікація документів за їх призначенням?
9. Охарактеризуйте первинні та зведені документи.
10. Класифікуйте документи за способом їх використання.
11. Як класифікують документи за їх змістом?

12. Охарактеризуйте інвентаризацію стосовно системи бухгалтерського обліку: передумови виникнення, сутність та завдання.

13. Якими є порядок і строки проведення інвентаризації? Назвіть умови обов'язкової інвентаризації.

14. Документальне оформлення результатів інвентаризації.

Завдання 1

З 15 по 19 березня 201_ р. до м. Київ відбув у відрядження Д. Н. Іваненко.

1. Заповніть видатковий касовий ордер № 52 від 14.03. 201__ на виплату готівкою під звіт на відрядження інженеру Васильєву М. Н. у сумі 900 грн

2. Заповніть авансовий звіт № 18 від ____.03.201__ інженера Іваненка Д. Н. за відрядженням до м. Київ:

– проїзд Харків – Київ (прибуття, згідно з квитком 16.03.201_) – 155 грн;

– проїзд Київ - Харків (вибуття 18.03.201_; прибуття згідно з квитком 19.03.201_) – 195 грн;

– проживання – 450 грн за 1 добу _____;

– добові – _____.

Усього:

3. Заповніть прибутковий касовий ордер № 92 від ____.03.201__ на повернення залишку підзвітної суми до каси інженером Іваненком Д. Н.

Завдання 2

Нижче наведено деякі первинні документи, якими були оформлені певні господарські операції:

– Наказ (розпорядження про прийом на роботу (типова форма П-1));

– Табель обліку використання робочого часу та розрахунку заробітної плати (типова форма П-12);

– Акт прийняття-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (типова форма № ОЗ-1);

– Видатковий касовий ордер (типова форма № КО-2);

– Прибутковий ордер (типова форма № М-4);

– Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (типова форма № М-11).

Класифікуйте кожний документ за такими критеріями:

1) за призначенням;

2) за місцем складання;

3) за порядком складання;

4) за ступенем автоматизації.

Завдання 3

Визначте, що перевіряється під час інвентаризації грошових коштів у касі:

- 1) бланки прибуткових і видаткових касових ордерів;
- 2) гроші;
- 3) бланки акцій, сертифікатів акцій, облігацій тощо
- 4) обчислювальна техніка;
- 5) поштові марки;
- 6) канцелярське приладдя;
- 7) путівки в санаторно-курортні заклади;
- 8) Бланки платіжних відомостей.

Завдання 4

Скласти наказ директора ТОВ «Олімп» щодо створення робочої інвентаризаційної комісії для перевірки 20 березня 201__р. грошових коштів у касі підприємства.

Комісія визначається в такому складі: голова комісії – заступник директора Тарасов Н. Г.; члени комісії – бухгалтер Соколов Я. Н., начальник фінансового відділу Марков В. І.

Порядковий номер наказу – 26; дата наказу – 25.10.201__

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

ТЕМА 5 МЕТА, ЗМІСТ І ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

План

1. Управлінський облік: поняття й призначення.
2. Фінансово-господарська діяльність окремих сегментів організації, що реалізовується через господарські операції як предмет управлінського обліку.
3. Витрати як об'єкт управлінського обліку.
4. Собівартість продукту: її склад і види. Класифікація методів калькуляції.

Контрольні питання

1. Що розуміють під управлінським обліком?
2. Які завдання висуваються перед управлінським обліком?
3. Як класифікується інформація, яку використовує управлінський облік? Що є її джерелом?
4. Як відрізняються вимоги користувачів щодо інформації залежно від їх типу?
5. Обґрунтуйте актуальність створення системи управлінського обліку на вітчизняних підприємствах.
6. Чим можна пояснити необхідність створення та об'єктивність виникнення системи управлінського обліку?
7. Охарактеризуйте сутність та значення управлінського обліку (структуру, механізм функціонування).
10. Якою є роль управлінського обліку в системі сучасного менеджменту?
11. У чому полягає мета управлінського обліку?
12. Обґрунтуйте взаємозв'язок функцій управління та управлінського обліку.
13. Якими є основні завдання управлінського обліку?
14. Охарактеризуйте основні функції управлінського обліку.
15. Охарактеризуйте предмет та метод управлінського обліку.
16. На яких засадах має базуватися концепція методу управлінського обліку?
17. Охарактеризуйте основні об'єкти управлінського обліку.

Завдання 1

Поєднайте наведені терміни з їхнім змістом. Для цього проставте ліворуч від номера терміна відповідну літеру.

Таблиця 5.1

№ з/п	Термін	Зміст
1	Бухгалтерський облік	А) Управління майбутньою господарською діяльністю для забезпечення тривалого функціонування підприємства та його структурних одиниць
2	Управлінський облік	Б) Забезпечення управлінського персоналу своєчасною та повною інформацією для прийняття управлінських рішень
3	Бухгалтер-аналітик	В) Підготовка та забезпечення системи управління інформацією, необхідною для прийняття оперативних рішень із метою ефективного управління операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства
4	Контролінг	Г) Бухгалтер із управлінськими функціями
5	Management accounting	Д) Факти, дані, результати спостережень і обліку, на підставі яких приймаються рішення
6	Інформація	Є) Процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, збереження і передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень

Завдання 2

Поєднайте наведені завдання управлінського обліку з їхнім змістом. Для цього проставте ліворуч від номера терміна відповідну літеру.

Таблиця 5.2

№	Термін	Зміст
1	Планування	А) Відображення оперативної інформації про фактичні витрати (доходи) та про їх відхилення від запланованих показників
2	Організація	Б) Порівняння фактичних результатів і планових; перегляд планів, виявлення та регулювання відхилень від запланованих показників
3	Облік	В) Забезпечення всієї необхідної інформації для оцінки праці менеджерів усіх рівнів на підставі ступеня досягнення визначеної мети
4	Контроль	Г) Забезпечення інформації для порівняння результатів праці окремих менеджерів із завданнями, які було визначено в процесі планування
5	Компенсація та заохочення	Д) Обмін інформацією та звітністю, що дає змогу координувати дії різних структурних підрозділів для досягнення кінцевої мети, конкретизації завдань кожного підрозділу
6	Самооцінка та оцінка менеджерів і персоналу	Є) Забезпечення необхідного обміну інформацією з не тільки з метою передачі даних про виконання планових завдань, але й контролю послідовності їхнього виконання залежно від фактичних результатів, уточнення графіка їхнього виконання; створення системи внутрішньої звітності структурних підрозділів; розроблення принципів обліку витрат за центрами відповідальності тощо
7	Внутрішній інформаційний зв'язок	Е) Забезпечення необхідної інформації для бюджетно-кошторисного планування й нормування (дані про результати діяльності підприємства та окремих підрозділів за попередні періоди, розрахування очікуваних витрат, обсягів виробництва) та контролю виконання кошторисів, нормативів, інших планових показників (порівняння бюджету з результатом, аналіз відхилень)

Завдання 3

Серед наведених груп користувачів облікової інформації виокремте внутрішні й зовнішні та оберіть інформацію, яка може їх цікавити.

Таблиця 5.3

Користувачі інформації	Інформація
Відділ технічного контролю	Основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зосереджені в статистичній звітності
Податкова міліція	Дані про рух запасів
Центральне статистичне управління	Норми праці, кількість явок і неявок на роботу
Кредитний відділ обслуговуючого банку	Суми нарахованих податків і строки їх сплати
Відділ кадрів	Розмір доходу
Табельник цеху	Ціни, тарифи, платоспроможність дебіторів
Робітники підприємства	Загальний фінансовий стан підприємства, що впливає на розмір заробітної плати
Служба маркетингу	Фінансовий результат
Пенсійний фонд	Показники ліквідності та платоспроможності підприємства
Завідуюча складським господарством	Штатний розпис, розмір посадових окладів
Кредитори	Норми виходу продукції та стандарти її якості
Акціонери	Ціни на продукцію, роботи, послуги, форми оплати за товари

Завдання 4

Укажіть, які з представлених витрат є змінними, а які – постійними, підрахуйте їх суму.

Таблиця 5.4

Витрати	Сума, грн	Постійні	Змінні
1	2	3	4
Оренда	1 000,0		
Водопостачання	260,0		
Водовідведення	130,0		
Теплопостачання	420,0		
Електроенергія	500,0		
Телефонізація	256,0		
Основні матеріали	9 586,0		

Продовження таблиці 5.4

1	2	3	4
Оплата електроенергії на технологічні цілі	2 546,0		
Витрати на рекламу	1 253,0		
Відсотки за кредит	956,0		
Амортизація	1 078,0		
Заробітна плата основних виробничих робітників	6 789,0		
Заробітна плата фахівців і службовців	5 691,0		
Комісійні виплати	2 365,0		
Ремонт основних засобів	889,9		
Технічне обслуговування	991,0		
Разом			

Завдання 5

ЧП «Олімп» виготовляє жіночий одяг за індивідуальними замовленнями. У липні було пошито 100 суконь, при цьому підприємство зазнало таких витрат.

Таблиця 5.5

Назва витрат	Розмір витрат, грн
Тканина	1000,0
Гудзики	450,0
Нитки	200,0
Заробітна плата:	
– швачок	300,0
– налагоджувач устаткування	80,0
– директора і головного бухгалтера	240,0
– менеджера з продажу	120,0
Єдиний соціальний внесок	22 % від витрат на оплату праці
Знос спеціального устаткування	90,0
Амортизація:	
– швейних машин	130,0
– будівлі цеху	65,0
– оренда офісу	100,0
Витрати на доставку готової продукції покупцям	60,0

Класифікуйте наведені нижче витрати:

- 1) за способом включення в собівартість продукції (витрати на продукцію, витрати на період);
- 2) за способом віднесення на собівартість продукції (прямі й непрямі);
- 3) за особливостями реагування на зміну обсягу виробництва (змінні, постійні);
- 4) середні витрати на одиницю продукції.

Завдання 6

На підставі аналізу запропонованих нижче ситуацій класифікуйте витрати щодо їх впливу на управлінські рішення.

Ситуації:

1. Фірма хоче замінити машину ГАЗ-3302 (продати) на ГАЗ 33021, що забезпечить зменшення прямих витрат на 30 %. Обидві машини характеризуються однаковими залишковою вартістю і терміном експлуатації – 6 років.

2. Фірма хоче придбати автомобіль ГАЗ-33021 для збільшення кількості перевезень. Машина ГАЗ-3302 буде використовуватися надалі.

Таблиця 5.6 – Дані для виконання завдання.

№ з/п	Стаття витрат транспортного підприємства	Ситуація 1		Ситуація 2	
		рельовантні	нерельовантні	рельовантні	нерельовантні
1	2	3	4	5	6
1	Дохід від реалізації				
2	Прямі матеріальні витрати				
3	Прямі витрати на оплату праці				
4	Змінні виробничі накладні витрати				
5	Амортизація машини ГАЗ-3302				
6	Амортизація машини ГАЗ-33021				
7	Загальновиробничі витрати				
8	Змінні витрати на збут				
9	Заробітна плата керівника підприємства				

Продовження таблиці 5.6

1	2	3	4	5	6
10	Балансова вартість машини ГАЗ-3302				
11	Ринкова вартість машини ГАЗ-33021				
12	Ринкова вартість ГАЗ-3302				

Завдання 7

Компанія «Олімп» постачає компанії «Форд мотор» деталі для автомобілів. На підставі наведених нижче показників діяльності компанії «Олімп» надайте відповідь на такі питання (усі дані в млн дол.).

Таблиця 5.7

Показники	ТМЦ	
	31/12/рік 3	31/12/рік 4
Основні матеріали	7	5
Незавершене виробництво	4	3
Готова продукція	10	13
Виробничі витрати, понесені протягом 200__ року		
Використані основні матеріали	30	
Прямі витрати на працю	13	
Непрямі виробничі витрати:		
– непрямі витрати на працю	5	
– комунальні послуги	2	
– амортизація – будівля і устаткування	3	
– інші	6	
Всього	59	

Необхідно:

- 1) підготувати звіт про собівартість виробленої і реалізованої продукції;
- 2) розрахувати первинні й додані витрати за 200__ рік;
- 3) визначити різницю між значенням термінів «загальні виробничі витрати за 200_ рік і «собівартість виробленої продукції за 200_ рік.

Завдання 8

Собівартість реалізованої продукції компанії «Мегаполіс» за місяць склала 345 000,0 грн Незавершене виробництво на кінець періоду становило 90 % обсягу незавершеного виробництва на початок. Виробничі накладні витрати дорівнюють 50 % витрат на основну працю.

Інша інформація, що стосується до товарно-матеріальних запасів і виробництва компанії «Мегаполіс» за березень:

Таблиця 5.8

Показник	Вартість, грн
Початкові запаси ТМЦ на 01 березня	
Сировина	20 000,0
Незавершене виробництво	40 000,0
Готова продукція	102 000,0
Закупівля сировини за березень	
ТМЦ на кінець періоду – 31 березня	
Сировина	26 000,0
Незавершене виробництво	?
Готова продукція	105 000,0

Необхідно:

- 1) підготувати калькуляцію собівартості виробленої продукції за березень;
- 2) обчислити первинні витрати, що виникли протягом березня;
- 3) обчислити додані витрати, віднесені на рахунок виробництва протягом березня.

ТЕМА 6 МЕТОДИ КАЛЬКУЛЯЦІЇ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

План

1. Основні поняття калькуляції собівартості продукції. Методи калькуляції собівартості продукції.
2. Методи обліку й калькуляції залежно від характеру використовуваних даних про витрати.
3. Методи обліку й калькуляції за повнотою включення витрат у собівартість продукції.
4. Методи обліку витрат і калькуляції залежно від специфіки виробничого процесу.

5. Аналітичні можливості системи «директ-костинг». Розподіл непрямих витрат.

Контрольні питання

1. Сутність собівартості та завдання калькулювання собівартості продукції.
2. Характеристика та склад виробничої собівартості.
3. Планова собівартість продукції, її характеристика, склад та значення.
4. Нормативна собівартість продукції, її характеристика та значення.
5. Фактична собівартість продукції, її склад та значення.
6. Калькулювання собівартості продукції способом розрахунку за прямою ознакою.
7. Описати позамовний метод калькуляції собівартості й використовувані документи-джерела для цього методу.
8. Навести відмінності між позамовним методом калькуляції собівартості і попроцесним методом калькулювання.
9. Описати основні процедури попроцесного калькулювання.
10. Надати визначення умовних одиниць.
11. Характеристика системи обліку та калькулювання за повними затратами.
12. Характерні особливості системи обліку за неповною собівартістю.
13. Розкрийте порядок формування собівартості за методом «директ-костинг».
14. Які переваги має система «директ-костинг»?
15. У чому сутність та значення маржинального доходу?
16. Якими є значення специфічних і загальних постійних затрат, їх використання в системі розвинутого «директ-костингу»?
17. Як Ви розумієте таку перевагу методу «директ-костингу»: «оптимізація цін на різні види продукції, що сприяє підвищенню продуктивності різних сегментів бізнесу»?

Завдання 1

Розгляньте наступні дані про відділ збирання супутників компанії «Аероспейс»

Таблиця 6.1

Показники	Натуральні одиниці	Основні матеріали, грн	Додані витрати, грн
Початкове незавершене виробництво, (01.05) ^a	8	4 933 600	910 400
Запустили у виробництво в травні 200__р.	50		
Завершили виробництво в травні 200_г	46		
Кінцеве незавершене виробництво (31.05) ^b	12		
Витрати, понесені в травні 200_р.		32 200 000	13 920 000

^a Ступінь завершеності:

- за основними матеріалами – 90 %;
- за доданими витратами – 40 %.

^b Ступень завершеності:

- за основними матеріалами – 60 %;
- за доданими витратами – 30 %.

Відділ збирання супутників застосовує метод середньозваженої вартості в попроцесному калькулюванні.

Необхідно:

1) розрахувати умовно-готові одиниці для основних матеріалів і доданих витрат;

2) розрахувати витрати на умовно-готову одиницю для основних матеріалів і доданих витрат, підсумувати загальні витрати, що мають бути обліковані, і розподіліть ці витрати на завершені й незавершені одиниці продукції на кінець періоду.

Завдання 2

Підприємство «Олімп» здійснює індивідуальне виробництво за замовленнями клієнтів. У березні було виготовлено 200 шт. виробів за замовленням № 208 і 50 шт. виробів за замовленням № 209. Загальновиробничі витрати розподілялися між замовленнями згідно з сумою основної заробітної

плати виробничих працівників.

Таблиця 6.2

Статті витрат	Розмір витрат, грн		Разом витрат, грн
	Замовлення № 208	Замовлення № 209	
Сировина й матеріали	3 796,0	460,0	?
Допоміжні матеріали	?	30,0	340,0
Таропакувальні матеріали (70:30)	?	?	500,0
Основна заробітна плата	2 336,0	220,0	?
Додаткова заробітна плата	187,0	15,0	?
Відрахування на соц. заходи (38 %)	?	?	?
Загальновиробничі витрати	?	?	4 000,0

Необхідно:

- 1) розрахувати виробничу собівартість замовлення № 208 (на весь випуск і на одиницю виробу);
- 2) розрахувати виробничу собівартість замовлення № 209 (на весь випуск і на одиницю продукції)

Завдання 3

Виготовлення цеглини на ЗАТ «Силікатний завод» передбачає проходження продукцією чотирьох переділів. Протягом лютого було виготовлено 130 000 шт цегли.

Загальновиробничі витрати розподілялися між переділами виходячи із загальної суми витрат на оплату праці (основна й додаткова заробітна плата).

Таблиця 6.3

Вид витрат	Переділи				Разом витрат, тис. грн
	Видобуток глини	Формування цеглини-сирцю	Висушування цеглини	Випалення цеглини	
1	2	3	4	5	6
Основна сировина	40 000,0	–	–	–	40 000,0
Допоміжні матеріали	42,0	50,0	45,0	5,0	?
Паливо й енергія на технологічні потреби (50:50)	138,0	?	?	160,0	578,0

Продовження таблиці 6.3

1	2	3	4	5	6
Основна заробітна плата	?	?	?	?	?
ЄСВ (22 %)	98,8	64,6	95,0	53,2	311,6
Додаткова заробітна плата	82,0	82,0	82,0	82,0	?
ЄСВ (22 %)	?	?	?	?	?
Загальновиробничі витрати	?	?	?	?	574,0

Необхідно:

- 1) розрахувати виробничу собівартість окремих переділів;
- 2) визначити виробничу собівартість усього випуску цегли й однієї штуки.

Завдання 4

Меблева фабрика випускає високоякісні меблі на замовленням. На фабриці три виробничі цехи й два підрозділи обслуговування. Кошторисні витрати щодо накладних витрат на майбутній рік такі:

Таблиця 6.4

Види витрат	Тис. грн
Орендні платежі	12 800,0
Страхова плата за устаткування	6 000,0
Платежі за телефонні розмови	3 200,0
Амортизаційні відрахування	18 000,0
Заробітна плата майстрів у виробничих цехах	24 000,0
Опалення й освітлення	6 400,0
Разом	70 400,0

Три виробничі цехи А, Б і В і два підрозділи обслуговування Х і У розташовуються в нових приміщеннях, відомості про які та інша інформація наведені в таблиці 6.5.

Таблиця 6.5

Показники	А	Б	В	Х	У
1	2	3	4	5	6
Займана площа, кв.м	3000	1800	600	600	400
Вартість устаткування, тис. грн	24	10	8	4	2

Продовження таблиці 6.5

1	2	3	4	5	6
Кошторисні години праці виробничих працівників	3200	1800	1000	–	–
Ставка на годину праці виробничих працівників, грн	3,80	3,50	3,40	3,00	3,00
Розподілені накладні витрати:					
– по кожному підрозділу, тис. грн	2,8	1,7	1,2	0,8	0,6
– розподіл накладних витрат на підрозділ обслуговування X, %	50	25	25	–	–
– розподіл накладних витрат на підрозділ обслуговування Y, %	20	30	50	–	–

Для замовників необхідно виготовити два меблевi гарнітури. Дані щодо прямих витрат наведені в таблиці 6.6.

Таблиця 6.6

Показники	Замовлення 123	Замовлення 124
Основні виробничі матеріали, тис. грн	15,4	10,8
Праця основних працівників	20 год в цеху А	16 год в цеху А
	12 год в цеху Б	10 год в цеху Б
	10 год в цеху В	14 год в цеху В

Необхідно:

1) підготувати звіт, у якому вказати кошторисні накладні витрати для кожного підрозділу, а також базу розподілу, на підставі якої здійснювалися обчислення, а також обчислити ставки нарахованих накладних витрат;

2) обчисліть загальні витрати на кожне із замовлень щодо випуску меблевого гарнітуру.

Завдання 5

Компанія «Нубілон» реалізує свій продукт по 2,0 за одиницю. Вона використовує метод ФІФО обліку товарно-матеріальних запасів і систему фактичної калькуляції, тобто коефіцієнт розподілу постійних виробничих накладних витрат підраховується шляхом розподілу фактичних постійних виробничих накладних витрат на фактичний обсяг виробництва.

Наявна така інформація щодо обсягу господарських операцій компанії «Нубілон» за перші два роки її діяльності:

Таблиця 6.7

Показник	Рік 1	Рік 2
Обсяг реалізації, од.	1 000	1 200
Вироблено продукції, од.	1 400	1 000
Витрати:		
Виробничі:		
– змінні	700,0 грн	500,0 грн
– постійні	700,0 грн	700,0 грн
Комерційні:		
– змінні	100,0 грн	120,0 грн
Адміністративні:		
– постійні	400,0 грн	400,0 грн

Необхідно:

- 1) підготувати звіт про прибутки й збитки за кожний рік, застосовуючи метод повного розподілу витрат;
- 2) підготувати звіт про прибутки й збитки за кожний рік, застосовуючи директ-костинг;
- 3) пояснити різницю щодо операційному прибутку за кожний рік, одержаний внаслідок використання наведених вище методів.

Завдання 6

Компанія «Мавіс» використовує метод повного розподілу витрат, що базується на стандартних витратах:

Таблиця 6.8

Показник	Розмір
1	2
Змінні виробничі витрати, включаючи витрати на матеріали	3,0 грн за одиницю продукції
Стандартний обсяг виробництва	10 од. за год
Загальна сума бюджетних і фактичних постійних виробничих накладних витрат	420 000,0 грн
Постійні виробничі накладні витрати, розподілені за ставкою (420 000,0/60 000,0 год базового обсягу)	7,0 грн за год
Ціна реалізації кожної одиниці	5,0 грн

Продовження таблиці 6.8

1	2
Змінні комерційні й адміністративні витрати, що стосуються проданих одиниць товару	1,0 грн на одиницю продукції
Постійні комерційні й адміністративні витрати	120 000,0 грн
Товарно-матеріальні запаси:	
– на початок періоду	30 000 од
– на кінець періоду	40 000 од
Обсяг реалізації за період	540 000 од

Необхідно:

- 1) підготувати звіт про прибутки й збитки за період, припустивши, що всі недорозподілені й перерозподілені накладні витрати списуються в кінці року при коригуванні собівартості реалізованої продукції;
- 2) президентові компанії відомо, що існує метод «директ-костингу» і він просить відтворити звіт за Рік 2 з його використанням;
- 3) пояснити різницю розрахунку прибутку в разі використання першого та другого методів.

ТЕМА 7 УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ

План

1. Загальні підходи до планування і прогнозування діяльності компанії: поняття і функції.
2. Класифікація бюджетів і їх характеристика.
3. Подібність і відмінність бюджетних моделей підприємств сфери виробництва і сфери послуг.
4. Зміст системи бюджетування.
5. Особливостей складання річного і місячного бюджету.
6. Підходи до планування бюджетів
7. Характеристика основних бюджетних форм.

Контрольні питання

1. Які загальні підходи щодо прийняття рішень в умовах невизначеності відомі?
2. Охарактеризуйте прийоми щодо визначення оптимального розміру

запасів.

3. Чим обумовлюється момент наступного замовлення запасів?
4. Яке значення має система «Just in time»?
5. Яким чином класифікуються витрати відносно обсягу поставок?
6. На які види розподіляються витрати за компонентами?
7. Як класифікують затрати за ступенем впливу – регулювання загальної суми затрат?
8. Перелічіть внутрішні якісні фактори, що впливають на прийняття рішення «виготовляти чи купувати».
9. Перелічіть зовнішні якісні фактори, що впливають на прийняття рішення «виготовляти чи купувати».
10. Якою є мета оптимізації розміру партії запасів?
11. У чому сутність витратного підходу до ціноутворення?
12. У чому сутність ринкового (ціннісного) підходу до ціноутворення?
13. Якою є мета надання знижок?
14. У чому сутність методу дисконтування грошових надходжень?
15. Значення бюджетування та контролю.
16. Мета бюджетування.
17. Завдання бюджетування.

Завдання 1

Умови складання бюджету є такими:

1. Ціна товару А – 10 грн/шт., товару Б – 20 грн/шт.
 2. Питома вага товарів А в загальному обсязі – 80%, товарів Б – 20 %
 3. Умови розрахунків за реалізовану продукцію:
 - 60 % грошових засобів надходить у місяць продажу;
 - 35 % грошових засобів надходить у наступний місяць;
 - 5 % грошових засобів не надходить протягом аналізованого періоду (прострочена дебіторська заборгованість, тобто неплатежі клієнтів)
- Балансовий звіт дебіторів на 1 березня становить 30 тис. грн, усі ці кошти буде одержано в квітні.
4. Керівництво підприємства вважає, що кінцеві залишки готової продукції на складі повинні становити 20 % від обсягу продажу на наступний місяць.
На 01 березня у підприємства було 4 тис. од готової продукції на складі.
 5. Для виготовлення обох видів продукції використовується один вид сировини за ціною 4 грн/кг. Технічні норми витрати сировини становлять: на товар А – 0,4 кг/шт.; на товар Б – 0,6 кг/шт.
 6. Керівництво підприємства вважає, що на кінець кожного місяця необхідно забезпечити складські залишки сировини в обсязі 10 % від потреб

наступного місяця.

Оплата закупівель проводиться таким чином: 50 % грошових засобів оплачується в місяці закупівлі; інші 50 % суми (кредиторська заборгованість за сировину) погашаються в наступному місяці.

Балансовий звіт кредиторської заборгованості постачальникам сировини на 01 березня склав 12 тис. грн.

7. Норма трудомісткості одиниці продукції становить: товару А – 1,4 нормо-год/од; товару Б – 2,4 нормо-год/од.

8. Ставка оплати праці з урахуванням зборів до соціальних фондів становить 2 грн/нормо-год.

9. Виплата заробітної плати здійснюється рівними частинами: 50 % виплачується в поточному місяці; 50 % – на початку наступного місяця.

За умовою кредиторська заборгованість по заробітній платі на 01 березня становить 10,2 тис. грн.

10. Змінна частина виробничих витрат становить 0,5 грн на одну нормо-годину трудомісткості виробничої програми.

Постійна частина виробничих витрат дорівнює 40 тис. грн в місяць. Ця сума включає 20 тис. грн амортизаційних відрахувань, які не приводять до зменшення грошових коштів підприємства.

11. Змінна частина адміністративних і комерційних витрат становить 0,2 грн на одиницю проданої продукції товару А і 0,3 грн – на одиницю проданої продукції товару Б.

Постійна частина адміністративних і комерційних витрат становить 20 тис. грн на місяць. У цю суму входить амортизація будівель, складських приміщень і устаткування, яка не спричиняє зменшення грошових коштів.

12. Підприємству відкрито рахунок в місцевому банку, який дозволяє брати позику не більше 100 тис. грн у квартал.

13. Мінімальний залишок грошових коштів у касі й на рахунку підприємства повинен становити 30 тис. грн.

14. Усі позики здійснюються на початку поточного місяця, а виплата відсотків за кредит із розрахунку 8 % на місяць – виконується на початку наступного місяця.

15. У травні акціонерам повинні виплатити дивіденди в сумі 49 тис. грн.

16. Планується закупити устаткування з виплатами 143,7 тис. грн в червні і 48,3 тис. грн в липні.

17. Залишок грошових засобів за балансом на кінець лютого – початок березня склав 30 тис. грн

18. Обсяг продажу продукції, тис. шт.: березень – 20; квітень – 50; травень – 30; червень – 25; липень – 40.

Таблиця 7.1 – Бюджет продажу

Показники	Березень		Квітень		Травень		Червень		II квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1 Обсяг продажу, тис. шт.												
2 Ціна, грн/шт..												
3 Валовий дохід від продажу, тис. грн												
4 Всього дохід, тис. грн.												

Таблиця 7.2 – Графік надходження грошових коштів від клієнтів, тис. грн

Показники	Березень	Квітень	Травень	Червень	II квартал	Дебітори на початок III кварталу
1 Дебітори на початок періоду						
2 Погашення дебіторської заборгованості						
– березень						
– квітень						
– травень						
червень						
3 Всього надходження грошей						
4 Дебітори на кінець періоду						

Таблиця 7.3 – Бюджет виробництва, тис. шт.

Показники	Березень		Квітень		Травень		Червень		II квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1 Обсяг продажу												
2 Кінцеві запаси готової продукції												
3 Продаж + кінцеві запаси												
4 Початкові запасів												
5 Повинно бути вироблено												

Таблиця 7.4 – Бюджет закупівель сировини на виробництво продукції

Показники	Березень		Квітень		Травень		Червень		II квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1 Обсяг виробництва, тис. шт.												
2 Норма витрати, кг/шт.												
3 Витрати сировини на виробництво, тис. кг												
4 Кінцеві запаси сировини, тис. кг												
5 Загальна потреба, тис. кг												
6 Початкові залишки сировини, тис. кг												
7 Програма закупівель, тис. кг												
8 Витрати на сировину, тис. грн												
9 Всього витрат, тис. грн												

Таблиця 7.5 – Графік погашення кредиторської заборгованості на сировину, тис. грн

Показники	Березень	Квітень	Травень	Червень	II квартал	Липень
1 Кредиторська заборгованість на 1 березня						
2 Погашення заборгованості						
– по закупівлях березня						
– по закупівлях квітня						
– по закупівлях травня						
– по закупівлях червня						
3 Всього						

Таблиця 7.6 – Бюджет витрат на заробітну плату основних виробничих робітників

Показники	Березень		Квітень		Травень		Червень		II квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1 Обсяг виробництва, тис. шт.												
2 Норма трудомісткості, нормо-год/шт.												
3 Трудомісткість виробничої програми, тис. нормо-год												
4 Витрати на заробітну плату при вартості нормо-год. ___ грн												
5 Всього витрат, тис. грн												

Таблиця 7.7 – Графік погашення кредиторської заборгованості по заробітній платі, тис. грн

Показники	Березень	Квітень	Травень	Червень	II квартал	Липень
1 Кредиторська заборгованість на 01 березня						
2 Погашення заборгованості:						
– березень						
– квітень						
– травень						
– червень						
3 Всього грошових виплат на погашення кредиторської заборгованості						

Таблиця 7.8 – Бюджет виробничих накладних витрат, тис. грн

Показники	Березень	Квітень	Травень	Червень	II квартал	Липень
1 Трудомісткість виробничої програми, тис. нормо-год						
2 Змінні накладні витрати при ставці						
3 Постійні накладні витрати						
4 Всього						
5 Амортизація						
6 Грошові виплати						

Таблиця 7.9 – Калькуляція виробничої собівартості одиниці товару

Показники	Товар А			Товар Б		
	Норма, кг/шт.	Ціна, грн/шт.	Сума, грн	Норма, кг./шт.	Ціна, грн/шт.	Сума, грн
1 Витрати на сировину						
2 Заробітна плата основних робітників						
3 Інші виробничі витрати						
4 Усього виробнича собівартість						

Таблиця 7.10 – Виробнича собівартість товарних запасів готової продукції на складі, тис. грн

Товар	Залишки продукції, тис. шт.		Виробнича собівартість, грн/шт	Вартість товарних запасів	
	На початок кварталу	На кінець кварталу		На початок кварталу	На кінець кварталу
1 А					
2 Б					
3 Всього					

Таблиця 7.11 – Розрахунок виробничої собівартості реалізованої продукції

Показник	Березень		Квітень		Травень		Червень		2-й квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1 Обсяг продажу, тис. шт.												
2 Собівартість												
3 Витрати на виробництво, тис. грн												
4 Усього, тис. грн												

Таблиця 7.12 – Бюджет адміністративних і комерційних накладних витрат, тис. грн

Показники	Березень		Квітень		Травень		Червень		II квартал	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1 Обсяг продажу, тис. шт.										
2 Ставка змінних витрат										
3 Сума змінних витрат										
4 Всього змінних витрат										
5 Постійні витрати										
6 Усього										
7 Амортизація										
8 Грошові виплати										

Таблиця 7.13 – Бюджет доходів і витрат, тис. грн

Показники	Березень	Квітень	Травень	Червень	II квартал
1 Дохід від реалізації					
2 Витрати на виробництво					
3 Адміністративні витрати					
4 Відсотки за кредит					
5 Прибуток до податків					
6 Податок на прибуток					
7 Чистий прибуток					

Таблиця 7.14 – Графік руху грошових коштів, тис. грн

Показники	Березень	Квітень	Травень	Червень	II квартал
1 Доходи:					
– початковий залишок грошових коштів					
– надходження грошових коштів від клієнтів					
Всього доходів					
2 Витрати					
– сировина					
– зарплата					
– інші накладні витрати					
– адміністративні витрати					
– податок на прибуток					
– виплата відсотків за кредит					
– дивіденди					
– закупка устаткування					
Всього виплат					
3 Сальдо витрат і доходів					

Таблиця 7.15 – Прогнозний баланс, тис. грн

Показники	На початок кварталу	На кінець кварталу
Активи		
Основні засоби	650,700	
Оборотні кошти		
– товарні запаси сировини		
– товарні запаси готової продукції		
– дебіторська заборгованість		
– грошові кошти		
Усього активи		
Пасиви		
Власні засоби		
– статутний капітал	500,000	500,000
– нерозподілений прибуток попередніх періодів	295,156	295,156
– нерозподілений прибуток поточного періоду		
Короткостроковий кредит		
Кредиторська заборгованість		
– за матеріали		
– по заробітній платі		
Усього пасиви		

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Управленческий учет : пер. с англ. / Аткинсон Энтони, Банкер Раджив Д., Каплан Роберт, Янг Марк С.– 3-е изд. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2005. – 878 с.
2. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Р. Ф. Бруханський, О. П. Скирпан – Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. – 444 с.
3. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва : монографія / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 384 с.
4. Бухгалтерський облік : загальна теорія: навч. посібник / Ю. С. Серпенінова, С. М. Гольцова, І. О. Макаренко ; за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. – Суми: Університетська книга, 2015. – 336 с.
5. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення / Ю. Г. Кім. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 600 с.
6. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 424 с.
7. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.
8. Бухгалтерський облік: концептуальні основи теорії / В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна: навчально-практичний посібник. – Київ : Кондор, 2011. – 172 с.
9. Мельник Т. Г. Бухгалтерський облік. Практикум / Мельник Т. Г. – Київ: Кондор - Видавництво, 2015. – 425 с.
10. Войнаренко М. П. Управлінський облік : [підручник для вищ. навч. закладів] / М. П. Войнаренко, Л. П. Радецька, Л. В. Овод. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – 363 с.
11. Друри К. Управленческий и производственный учет : учебник; пер. с англ. / К. Друри ; – М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 1071 с.
12. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручн. – 3-тє вид. – Київ : Лібра, 2006. – 704
13. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: підручник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – вид. 2-ге, перероблене і доповнене. – Київ : Знання, 2009. – 422 с.
14. Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. «Про бухгалтерський

облік та фінансову звітність в Україні» (з врахуванням останніх змін і доповнень).

15. Власова О. Є. Конспект лекцій з дисципліни «Управлінський облік» для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання спеціальності 6.050100 (6.030509) – Облік і аудит / О.Є. Власова : Харків : ХНАМГ, – 2009. – 126 с.

16. Нападовська Л. В. Управлінський облік : підручник для вузів / Л. В. Нападовська. – [2-ге вид., доопрац. та допов.]. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 648 с.

17. Первинний та аналітичний облік на підприємстві : навчальний посібник / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, Р. Ф. Бруханський, П. Я. Хомин. – Тернопіль, 2005. – 464 с.

18. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування // Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. за № 291 (з врахуванням змін і доповнень).

19. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами : навчальний посібник/ За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Алерта, 2013. – 608 с.

20. Охотник С. И. Управленческий учёт: обучающий курс / С. И. Охотник. – Днепропетровск : Акцент ПП, 2012. – 436 с.

21. Управлінський облік: навчальний посібник / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 223 с.

22. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах : підручник/ За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 5-те видання, перероблене і доповнене. – Київ : Алерта, 2009. – 1056 с.

23. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / За редакцією проф. М. Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероблене і доповнене. – Київ : Алерта, 2011. – 1042 с.

24. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Київ : Знання, 2015. – 572 с.

25. Управлінський облік : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, Т. І. Свідрик та ін.] ; Нац. ун-т Львів. політехніка. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 278 с.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи, проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

*(для студентів усіх форм навчання 5 курсу за спеціальністю
073 – Менеджмент)*

Укладач **ВЛАСОВА** Олена Євгенівна

Відповідальний за випуск *Г. І. Кизилов*

Редактор О. А. Норик

Комп'ютерне верстання *О. Є. Власова*

План 2017, поз. 300 М

Підп. до друку 21.05.2018. Формат 60 x 84/16

Друк на ризографі. Ум. друк арк. 1,1

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017 р.